
Београдска дефектолошка школа
Вол. 17 (3), бр. 51, 571-587, 2011.

УДК 376.4
Примљено: 20.10.2011.
Оригинални научни чланак

МУЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ ИНТЕЛЕКТУАЛНО ОМЕТЕНЕ ДЈЕЦЕ – ПОДУЧАВАЊЕ МУЗИКОМ

Ведрана Марковић¹
Музичка академија Цетиње

Чедо Велјић²
Филозофски факултет Никшић,
Факултет политичких наука Подгорица

Инклузивно образовање је већ неколико година актуелно у црногорским основним школама. У редовна одјељења су укључена дјеца са различитим тешкоћама у развоју: сензорним, тјелесним или интелектуалним. И поред снажне подршке коју инклузија има у педагошким, дефектолошким и ширим друштвеним круговима, одређен број дјеце са тешкоћама у развоју и даље се, према прејоружи комисија за категоризацију, школује у Центру за школовање и особљавање „1.Јун“. То је установа специјализоване интернајске типа, намијењена васпитању, образовању и професионалном особљавању интелектуално ометене дјеце из цијеле Црне Горе.

Посебно нас је занимао процес музичке васпитања и образовања наведене популације дјеце у овој установи, као и значај који бављење музичким активностима има у животно интелектуално ометеној дјети. У сарањи са професором музичке културе, учитељима и учитељицама, те дефектологима запосленим у овој установи, сровели смо једно микро истраживање, са циљем да установимо колико је музичко васпитање и образовање присутно у животно интелектуално ометеној дјети, да дођемо до конкретних приједлога шта треба урадити како би настава музике била у корак са најновијим научним истраживањима, што сврсисходнија и у функцији побољшања способности и вјештина интелектуално ометеној дјети.

КЉУЧНЕ РИЈЕЧИ: интелектуално ометено дијете, васпитавање и подучавање музиком, пјевање пјесама по слуху

1 e-mail: vedrana.mark@t-com.me

2 e-mail: cedo.veljic@gmail.com

Циљеви и задаци наставе предмета *Музичка култура* за дјецу ометену у развоју исти су као и за дјецу опште популације, али су приступи, методски поступци, наставни планови и програми, као и временско трајање школског часа специфични и разликују се од оних који се примјењују у раду са дјецом опште популације. Управо због тих специфичности нашу пажњу је привукла настава музичке културе са дјецом која су интелектуално ометена у развоју.

У Центру за школовање и оспособљавање „1.Јун“ се васпитавају, школују и професионално оспособљавају категорије лако и умјерено интелектуално ометених ученика, као и ученика са Дауновим синдромом. Важно је рећи да професори *Музичке културе* – дипломирани музичари, у току стицања свог академског образовања нијесу у прилици да стекну било каква знања из области дефектологије, методике васпитно-образовног рада са дјецом ометеном у развоју или инклузивног образовања. Зато сва потребна знања из наведених области стичу сами, консултујући стручну литературу и колеге дефектологе.

1. Значај и улога музике у животу дјетета са интелектуалном ометеношћу

Улога музике у животу сваког дјетета, па тако и дјетета са интелектуалном ометеношћу, је изузетно велика. Прије свега, она код дјетета побуђује смисао за лијепо, буди различита осјећања и расположења, чини га радоснијим, узвишенијим, племенитијим; повезује га са природом и друштвом, помаже у раду, одмор и игру чини пријатнијим.

По општем држању дјетета можемо примијетити да ли је и какве реакције код дјетета изазвала одређена музика. Ако му се музика допала, дијете је добро расположено и показује интерес за њу, а ако је музика грубо наметнута, дијете је пасивно и дјелује уморно. Ова реакција може настати и као посљедица премалог контакта са музиком у току претходног школовања дјетета или у његовом породичном окружењу. Наставник мора бити спреман на то да се можда нико до тада није потрудио да код дјетета развије интерес за музику, па ће, послије правилног утицаја наставника, дијете реаговати сасвим другачије при поновном сусрету са истом музиком. Музички укус који треба да се формира код дјетета, као и његов однос према музици, зависи од више чиниоца, од којих су најважнији: учење, понављање, узраст и интелигенција.

Један од најважнијих чинилаца је учење. Учењем дјеца сазнају од наставника шта је у музици вриједно. Да би се остварио емоционални

однос према музичким дјелима, потребно је да она буду више пута поновљена, како би постала позната.

Музички укус зависи од узраста и степена интелигенције. Не мора значити да уколико постоји интелектуална ометеност код дјетета не можемо развити квалитетан музички укус. Од избора композиција, односно пјесама, и њиховог понављања, зависи колико ће музичких утисака и знања дијете трајније усвајати и примјењивати. Од наставника зависи хоће ли контакт са музиком бити за дијете угодан или не. Свој естетски однос према музици дијете изражава разним облицима стваралачких активности. Стога је потребно дјецу стално подстицати да изнесу своје мишљење и приједлоге, да се ликовно изражавају док слушају музику, да праве покрете уз музику, да се крећу док пјевају и слично. Свако дијете треба пустити да машта, иако способност остваривања онога што је замислило није код сваког дјетета подједнака.

Један од главних утицаја на стицање знања, вјештина и навика у вези са музиком је мотивација. Мотивисати значи покренути, активирати, а у психологији означава понашање усмјерено ка неком циљу, а подстицано унутрашњим потребама. Дијете можемо највише мотивисати похвалом и наградом. Обавезно похваљујемо дјецу која су се истакла у пјевању. Похвала их подстиче да често пјевају и да побољшају чистоћу интонације, ритмичку прецизност, емотивно пјевање и слично. Похвала је веома значајна и за дјецу која због стидљивости, несигурности и повучености не постижу нарочито добре резултате. Код такве дјеце похвала утиче на боље резултате. Она се изриче сред цијелим одјељењем како би позитивно дјеловала на онога ко је похваљен, али и на остале.

Са мотивацијом су повезани и интереси дјетета. Карактеристично је да су интереси интелектуално ометене дјеце спонтани, али не и дуго-трајни. Дијете већих музичких способности показиваће и већи интерес за музичку активност. Побуђени интерес треба даље његовати честим слушањем музике и учествовањем у музичким активностима као што су пјевање и свирање.

Памћење интелектуално ометене дјеце има карактеристичне особине. Оно је нехотично, несвјесно и краткотрајно. Кроз практични рад са овом дјецом се може примијетити да ученици боље памте пјесму која је повезана са активношћу у игри, због чега у раду треба дати предност игри са пјевањем. Способност намјерног запамћивања пјесме развијамо и постављањем захтијева које дијете треба да испуни, нпр. да јасније и разговјетније изговара ријечи пјесме, да прецизно тапше уз пјевање, изводи одређене покрете и слично.

Музичко васпитање је у тијесној вези са развојем сензорних способности, првенствено слушних. У процесу музичких активности развијају се способности дјетета у смислу оштрине запажања разлика у тонским висинама, уочавању различитих ритмова и мелодија. У раду са интелектуално ометеном дјецом треба заступати становиште да су за музичке активности способна сва дјеца, иако су њихова остварења неједнаког квалитета. На часовима треба подстицати сву дјецу да што више учествују у музичким активностима, јер се тако утиче на стварање естетског односа према музичкој умјетности. Наставник мора имати у виду да дјеца долазе из различитих социјалних средина, па је тим прије потребно да се у школи баве музиком.

Музичко васпитање доприноси и развоју мишљења. У процесу опажања различитих музичких елемената дијете уочава и пореди, ствара прве музичке представе и упоређује различите карактере музике. Слушајући дјечје пјесме, ученици опажају везу између текста и музике, уочавају да ведром тексту одговара весела и живахна музика, док тексту озбиљног садржаја одговара снажна и достојанствена музика.

Музичке активности утичу и на формирање различитих особина личности дјетета. На стидљиву дјецу која немају развијен осјећај самопоуздања нарочито благотворно дјелују колективне приредбе. Радост и одушевљење које показују друга дјеца при пјевању и музичким играма временом утичу и на ослобађање стидљиве и повучене дјеце. Музика утиче и на формирање карактерних особина. Садржај пјесама које се обрађују на часу треба да буде такав да се у њима истичу морална својства: храброст, приврженост, искреност, праведност, другарство. Наведене особине изазивају код дјеце снажне емоције и утичу на формирање њихових карактерних особина.

У раду са дјецом која су интелектуално ометена музичко васпитање не треба да има карактер школског предмета, а ни умјетничке дисциплине, не може бити активност која се исцрпљује у себи и за себе, него је један од чиниолаца који се уклапа у општи оквир васпитања да би допринио развоју многостране личности дјетета. То значи да дјецу треба васпитавати музиком, а не проучавати музику. Схваћено на тај начин, музичко васпитање имаће вишеструки и позитиван утицај на развој интелектуално ометене младе личности.

Музику је потребно унијети и у друга васпитна подручја, свугдје гдје је то оправдано и могуће. Познавање природе и друштва, математика, језици, физичко и ликовно васпитање – све су то предмети чији је садржај могуће повезати и обогатити пјевањем пјесама и играњем игара чији је текст и садржај у складу са одређеном наставном темом.

2. Карактеристике пјевања интелектуално ометене дјеце

Већина лако интелектуално ометене дјеце има недовољно развијен говорни апарат и музички слух. Због тога је потребно да на почетку школовања ученици што више слушају пажљиво одабрану, квалитетну музику. Слушањем пажљиво одабраних композиција наставник ће подстаћи интересовање дјетета за музику у цјелини, а самим тим и за пјевање. За почетне примјере добро је одабрати познате и популарне дјечје умјетничке пјесме, које су дјетету блиске и драге, како би што брже пожелело да и само запјева. Пажња интелектуално ометеног дјетета је веома подложна промјенама и често се може десити да оно врло брзо изгуби интересовање за слушање пјесме до краја. Наставник треба да са пуно разумијевања и педагошког такта усмјерава, охрабрује и одржава пажњу, те показује ученицима како и он (наставник) ужива у слушању одређене пјесме.

При упознавању нове пјесме, која треба да се научи, ометена дјеца показују несигурност. Њима недостаје самосталности и примјетно је да у кратком временском року заборављају пјесму. Потребни су различити облици понављања, како би дјеца усвојила нову пјесму. Понављање и увјежбавање мора бити занимљиво. Поетски садржај, мелодија, ритам, темпо и динамика пружају разне могућности обнављања и утврђивања пјесме.

У пјевању је веома важна правилна вокализација. Интелектуално ометена дјеца често имају проблема са нечистим изговором вокала, а консонанти немају довољно звучности.

На подручју ритма често долази од тешкоћа, јер ритам пјесма дјеца теже репродукују. За развијање осјећаја за музички ритам можемо користити различите бројалице, које осим што помажу у области ритма, доприносе и развоју памћења и говора ментално ометене дјеце. Бројалице су корисне и као припрема за изговор ријечи у пјевању. Могу се изводити уз плескање длана о длан, куцање оловком по клупи, плескање длановима о кољена и слично.

Темпо извођења пјесме у већини случајева бива нешто спорији него што је то предвидио композитор умјетничке пјесме, или што је у складу са текстом и карактером народне (изворне) пјесме. Наставник зато треба да бира пјесме умјереног и спорог темпа, које ће ученици у погледу темпа моћи да изведу барем приближно тачно.

Примјетно је да већина интелектуално ометене дјеце уз пјевање изводи неке покрете, који међутим нису увијек усклађени и координисани са мелодијом или ритмом пјесме. Пјевање често прелази у мумлање и

рецитовање, јер нису у стању да репродукују мелодију која се састоји од тонова разних висина. Праћењем тока наставе музичке културе у помениу Центру можемо извести извјесне закључке о томе које су карактеристике пјевања ментално ометене дјеце, или како ментално ометена дјеца пјевају.

Има дјеце, иако не велики и охрабрујући број, која су у стању да репродукују и ритам и мелодију пјесме. Таква дјеца умеју да самостално и лијепо пјевају.

Посебну групу чине дјеца са успореним, тј. тромим слухом. Она нису у стању да опазе разлике у тонским висинама. Разлог оваквом слуху је и психички развој дјетета, неконцентрисана пажња, непокретљивост органа за пјевање, мускулатуре врата, уста и усана. Таква дјеца „рецитују“, умјесто да пјевају пјесму.

Код једног броја дјеце може да се запази „брундање“. Она слушају пјевање друге дјеце, и лутају својим гласом. Стиче се утисак да таква дјеца исправно чују, али тешко регулишу мускулатуру врата. С друге стране, у стању су да тачно репродукују ритам.

Постоје и интелектуално ометена дјеца која уопште нису у стању да репродукују правилно ни ритам ни мелодију пјесме. Она могу упамтити текст, а ритам и мелодију изводе произвољно.

Врло ријетко се сријеће дијете које уопште не разликује промјене у висини тонова. Таква дјеца чују шумове, али не тонове. Описујемо их као дјецу без музичког слуха.

Наставници – дефектолози врло често гријеше када дјецу слабијег слуха и недовољно развијеног осјећаја за музички ритам сврставају у „немузикалну“ дјецу. Примјећује се да учитељи /це често не посвећују довољно времена и пажње предмету *Музичка култура*, због чега се губи управо драгоцјен период у музичком развоју ментално ометеног дјетета. Тако се „немузикална“ дјеца често изолују од активности друге дјеце, како не би кварила успјех осталих. У ствари, недостаци који се испољавају не сметају дјечи, већ одраслима. Наставник треба да има на уму благодет коју активно бављење музиком, у овом случају пјевањем, има за развој сваког дјетета, па тако и за развој интелектуално ометеног дјетета. Мишљења смо да би наставу *Музичке културе* већ од првог разреда требало повјерити префесору музике, који би свакако са много више стручности и знања могао приступити развоју музичких способности интелектуално ометеног дјетета. Интелектуално ометеном дјетету потребно је што више помоћи. На наставнику је да преузме потребне кораке како би се дијете што више охрабрило, стекло што више самопоуздања и осјећало задовољство што учествује у заједничком музицирању.

Пјевање са вршњацима или самостално доприноси и развоју социјалних вјештина, тако битних у процесу формирања личности.

3. Критеријуми важни за избор пјесама

Настава музичке културе у основној школи је од огромног значаја. Поред несумљиве вриједности коју има стицање основних знања и вјештина из области музике, ова умјетност има и велики значај у области психологије и стицања социјалних вјештина. Као једна од најважнијих области наставе музичке културе издваја се пјевање пјесама по слуху.

Пјесма представља сложену цјелину, састављену од пеезије (текста) и музике. Није свака пјесма једнако прикладна и погодна за рад са интелектуално ометеном дјецом. При избору пјесама, наставник мора водити рачуна о психофизичким способностима ученика, о поетском тексту, обиму мелодије, сложености ритма и динамици. Постављење превеликих захтијева и задатака које ученици једноставно нису у стању да схвате, разумију и изведу, може довести до одбојности ученика према наставном предмету, невољном и нерадом учествовању на часу, неактивности и отвореном испољавању незадовољства.

Када говоримо о критеријумима који су важни приликом избора одговарајуће пјесме, у првом плану треба имати поетски текст. С обзиром на психофизичке карактеристике интелектуално ометене дјеце, бирају се пјесме са једноставним, јасним, приступачним поетским текстом, који ће дјецу бити разумљив. Пјесма треба да има умјетничку вриједност, да је повезана са другим наставним областима и да има васпитну улогу. Васпитна вриједност пјесме се испољава кроз формирање правилних односа у друштву и заједници. Треба избјегавати текстове са дугим, компликованим и дјецу нејасним ријечима.

Мелодија пјесме треба да буде пјевљива. Пожељно је да преовладава поступни покрет, без великих интервалских скокова, без хроматских помака, те да цјелокупни мелодијски материјал одговара интелектуално ометеном дјетету. При одабирању пјесама наставник треба да води рачуна да обим мелодије одговара обиму (опсегу) гласова већине дјеце. Обим дјечјих гласова провјерава наставник индивидуално, радећи са сваким дјететом понаособ. Уобичајено је да се код дјеце неометене у развоју опсег гласа обично креће у периоду до десете године од х – ц2 (изузетно д2), а у периоду од десете до тринаесте године од а (изузетно и од г) – е3 (изузетно ф2). За дјечји глас у периоду од тринаесте до петнаесте године карактеристичне су промјене за вријеме мутације. Код дјевојчица мутација не доноси неке нарочите промјене. Дјечји глас до-

бија карактер одраслог женског гласа, а обим се знатно проширује. Код дјечака су промјене много изразитије. Одређен временски период, који је различит у сваком поједином случају, обим гласа дјечака се знатно смањује и неупотребљив је за пјевање.

Ритам пјесме треба да буде јасан, са краћим тонским трајањима. Дужа трајања је пожељно избјегавати, јер дјеца дишу кратко, површински, и тешко им је да издрже дужа трајања. Такође, пожељно је бирати пјесме умјереног и спорог темпа. Брз темпо је понекад потпуно неизводљив, јер ментално ометена дјеца немају довољно развијен говор и покрете за регулисање вратне мускулатуре говорних и гласовних органа. У почетку је боље изводити пјесме у којима се поклапају јединица бројања и слог текста у дводјелном такту, са трајањима од једне четвртине за сваки тон. Веома пажљиво наставник треба да дозира динамику. Дјеца са тешкоћама у развоју често показују склоност ка прегласном пјевању, која се рађа из жеље да себе истакну и наметну. Наставник треба пажљиво да артикулише јачину пјевања, упозоравајући ученике да не треба пјевати ни сувише тихо (јер се онда не чује), а ни сувише гласно (јер то штети дјечјим гласовима, и није пријатно за уши).

4. Проблем и предмет истраживања

У претходном дијелу рада је истакнут значај музике и предмета *Музичка култура* у раду са ученицима са интелектуалном ометеношћу. Истраживањем смо настојали да дођемо до сазнања какав став о значају музике и пјевању пјесама имају учитељи/це и дефектолози који су запослени у Центру "1. Јун". Нажалост, истраживањем нисмо могли провјерити ставове већег броја наставника, већ само оних који се у свом свакодневном професионалном ангажману сусрећу са наведеном популацијом дјеце.

Предмет овог истраживања јесте значај који музика и пјевање пјесама има у настави са ученицима са интелектуалном ометеношћу.

5. Циљ и задаци истраживања

Након што смо дефинисали проблем истраживања, дефинисали смои његов циљ: утврдити да ли наставници који се у свакодневном раду срећу са ученицима са интелектуалном ометеношћу увиђају значај предмета *Музичка култура* и позитиван утицај који пјевања пјесама може имати на њихов општи психички развој, као и какав је став ученика са интелектуалном ометеношћу према музичким активностима.

6. Хипотезе истраживања

На основу дефинисаног проблема, постављеног циља и утврђених задатака, у овом истраживању полазимо од следећих хипотеза:

Главна хипотеза: *Претпоставља се да наставници који раде са интелектуално ометеним ученицима схватају позитиван утицај који музика може имати у њиховом животној.*

Споредне хипотезе:

- Претпоставља се да наставници ипак не придају довољно пажње и времена музичким активностима.
- Претпоставља се да се ученици и поред интелектуалне ометености радо баве музичким активностима.
- Претпоставља се да пјевање пјесама има велики значај у настави са интелектуално ометеном дјецом и да утиче на њихов општи психички развој.

7. Значај и карактер истраживања

Значај овог истраживања је критичко-педагошко разматрање и на основу њега извођење закључака који ће нам помоћи да стекнемо увид у ситуацију у настави *Музичке културе* са интелектуално ометеном дјецом. Истраживање има оперативни и развојни карактер, јер за посљедицу има унапређивање васпитно-образовне праксе у Центру “1.Јун”.

8. Популација и узорак истраживања

У овом истраживању учествовали су учитељи/це и дефектолози запослени у Центру “1.Јун” у Подгорици, који су показали интересовање за ову проблематику и жељели да приступе попуњавању упитника. Истраживањем је обухваћено 14 учитеља/ица и дефектолога.

9. Статистичка обрада података

Прво питање се односило на радни стаж своког испитаника, и било је потребно како би смо добили увид у којем временском периоду је стечено искуство у раду са дјецом са интелектуалном ометеношћу. Из одговора смо сазнали да 2 наставника има искуство мање од 10 година, 8 наставника има искуство од 10 до 20 година, а 4 испитаника има искуство у трајању од преко 20 година (График 1).

График 1 – Број испитаника по годинама радног стажа

На питање: **Сматрате ли да је у раду са ментално ометеном дјецом наставни предмет Музичка култура једнако важан као и било који други наставни предмет?**, сви испитаници (14) су дали позитиван одговор (График 2).

График 2 – Да ли је наставни предмет Музичка култура једнако важан као и било који други?

Треће питање је требало да нам пружи слику о томе како ученици са интелектуалном ометеношћу доживљавају предмет *Музичка култура*. Наставници су изнијели своје субјективне доживљаје: свих 14 испитаника је изјавило да се њихови ученици радују часу *Музичке културе* (Табела 1).

Табела 1 – Како ученици са менталном ометеношћу доживљавају предмет Музичка култура?

Ставови	Број одговора	%
Радују се том часу	14	100
Показују назаинтересованост за музичке активности	0	0
Не показују неки одређен став	0	0

На питање: **Да ли редовно држите час Музичке културе?**, 10 наставника је одговорило позитивно, док 4 наставника искрено признаје да се понекад догоди да због обимног садржаја осталих наставних предмета не стигну да одрже час Музичке културе (График 3).

График 3 – Да ли редовно држите час Музичке културе?

Када је у питању рад на савладавању нове пјесме по слуху, 5 наставника запажа да већина ученика усвоји пјесму у цјелости, 3 наставника примјећује да већина ученика усвоји само текст, док 6 наставника закључује да већина ученика усвоји ритмичку, али не и мелодијску компоненту пјесме (График 4).

График 4 – Савладавање нове пјесме по слуху.

Када је у питању похваљивање и награђивање као мотивација, свих 14 анкетираних наставника изјављује да обавезно похвали своје ученике након успјешно изведене пјесме (Табела 2).

Табела 2 – Похваљивање и награђивање као мотивација.

Ставови	Број одговора	%
Обавезно похвалим	14	100
Не придајем томе велики значај	0	0

Седмим питањем смо жељели да сазнамо какав однос имају интелектуално ометени ученици према музичким активностима. Сви наставници (14) примјећује да ученици приликом пјевања показују радост због музичке активности (Табела 3).

Табела 3 – Какав је однос ментално омеђених ученика према музичким активностима?

Ставови	Број одговора	%
Радост због музичке активности	14	100
Негодавање, не воле да пјевају	0	0
Досаду, не показују интересовање за ову врсту музичке активности	0	0

Осмо питање се односило на меморију интелектуално ометених ученика. Девет анкетираних наставника запажа да пјесму која је обрађена на часу ученици задржавају у памћењу дужи временски период и да се већина сјећа пјесме која је обрађивана прошле школске године; 5 наставника примјећује да ученици пјесму задржавају у памћењу краћи временски период, у оквиру једног школског полугодишта (График 5).

- Дужи временски период, већина се сјећа пјесме коју смо обрађивали прошле школске године
- Краћи временски период, у оквиру једног школског полугодишта
- Сасвим кратко, не сјећају се пјесме након неколико часова

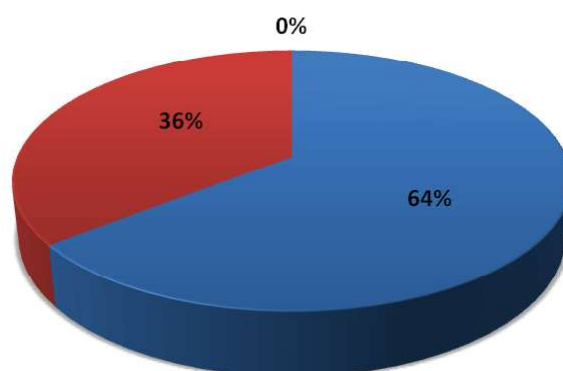

График 5 – Меморија интелектуално ометених ученика.

Одговарајући на девето питање, сви анкетирани наставници (14) су изјавили да примјећују да бављење музичким активностима има врло повољан утицај на личност интелектуално ометеног дјетета.

Табела 4 – Утицај бављења музичким активностима на личност интелектуално ометеног дјетета

Ставови	Број одговора	%
Има врло повољан утицај на личност интелектуално ометеног дјетета	14	100
Нисам примјетио/ла неки посебан повољан утицај	0	0

10. ЗАКЉУЧАК НА ОСНОВУ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати добијени овим истраживањем пружили су јасну слику о наставној пракси и васпитно-образовном процесу у Центру "1.Јун" када је у питања настава *Музичке културе*. Посебно радује и охрабрује чињеница да наставници схватају значај који настава *Музичке културе* и практично бављење музичком активношћу као што је пјевање имају за развој интелектуално ометеног дјетета. Похвала као мотивација много доприноси стварању позитивног односа ученика према пјевању. Радост коју ученици показују према настави *Музичке културе* треба искористити као би се све снаге усмјериле ка што успјешнијем савладавању наставних садржаја, у обиму у којем је то могуће када је у питању популација интелектуално ометених ученика.

Истраживањем је потврђена главна хипотеза: *Наставници који раде са интелектуално омењеним ученицима схватају позитиван утицај који музика може имати у њиховом животу.*

Споредна хипотеза: *Прећосћавља се да наставници ићак не ћридају довољно ћажње и времена музичким активностима, дјелимично је потврђена, јер дио наставника искрено признаје да због обимности садржаја осталих наставних предмета понекад не стигну да се посвете настави *Музичке културе*. Овакву праксу треба прекинути, те покушати рационалније организовати наставне активности.*

Споредна хипотеза: *Прећосћавља се да се ученици и ћоред интелектуалне омењености радо баве музичким активностима, је у потпуности потврђена, јер су сви испитаници одговорили да се њихови ученици радују часу *Музичке културе*.*

Споредна хипотеза: *Прећосћавља се да ћјевање ћјесама има велики значај у настави са интелектуално омењеном дјецом и да ућиче на њихов оћшти сћихички развој, потврђена је, јер сви испитани наставници примјећују благотворан утицај музике на развој интелектуално ометене дјеце.*

ЗАКЉУЧАК

Савремени општи и јединствени систем васпитања и образовања дјецe школског узраста показује своју неопходност у изградњи и формирању личности дјетета, као и у обезбјеђивању максималних могућности за развој и формирање сваке индивидуе у позитивну, креативну и цјеловиту личност.

Васпитање и образовање дјецe са интелектуалном ометеношћу треба да буде саставни дио савременог образовног система. Такав систем не може се замислити без примјене најновијих научних достигнућа из области психологије, дефектологије и педагогије. У том смислу посебно мјесто и значај има настава *Музичке културе*, настава која подразумева подучавање музиком, а не проучавање музике.

Посебно мјесто у образовном процесу интелектуално ометене дјецe има наставник музике, који поред стручних знања из области музичке умјетности, методике музичке наставе, педагогије и психологија, мора посједовати и одређена знања из дефектологије и методике наставе са дјецом ометеном у развоју. У том смислу, било би корисно и готово неопходно организовати семинаре, радионице и слична стручна усавршавања на којима би се свим наставницима који раде са дјецом ометеном у развоју презентовала најновија достигнућа из области методике наставе са ометеном дјецом. Тако би професионални ангажман сваког наставника био квалитетнији и сврсисходнији.

Значај и улога коју музика може имати у животу дјетета ометеног у развоју је несумљиво велик. Треба искористити све потенцијале које музика пружа и учинити да она постане што је могуће више дио свакодневног васпитно-образовног рада.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ђордић, А., Бојанин, С., (1979): *Организација специјално-васпитно-образовног рада у редовним основним школама*, Београд, Дефектолошка теорија и пракса бр. 56, СДДЈ
2. Ђорђевић, Д. (1982): *Психологија ментално заосталих лица*, Горњи Милановци, Дјецје новине
3. Хрњица, С. (2002): *Школа по мјери дјетета*, Београд, Учитељски факултет
4. Ивановић, М. (1989): *Методика наставе музичког васпитања и основног школи*, Књажевац, Нота Књажевац
5. Ивановић, Н., (2008): *Образовање музиком – предлог образовног модела*, докторска дисертација одбрањена на ФМУ у Београду [ментори: др Димитрије Големовић; коментор: др Гордана Стојановић]
6. *Истраживања у специјалној едукацији и рехабилитацији* (2009), Београд, Универзитет у Београду, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију
7. Јакулић, С. (1981): *Ментална заосталост*, Београд, ЗУНС
8. Јанковић, П., и Ераковић, Т., (2008): *Педагогија деце са посебним потребама*, Нови Сад, Градска библиотека Нови Сад
9. Каљача, С. (2008): *Умерена интелектуална оштећеност*, Београд, ФЗСЕИР
10. Levandovski, D. i Teodorović, B. (1991): *Kako podsticati dijete sa mentalnom retardacijom*, Zagreb, fakultet za defektologiju
11. Маћешкић, Петровић, Д. (2006): *Настава и сазнајне специфичности деце са лаким менталном ретардацијом*, Београд, ФЗСЕИР
12. Рајовић, В. (2004): *Психо-социјалне дјетерминанте развоја и учења ментално ретардиране деце*, Београд, Институт за психологију
13. Шакотић, Н., Вељић, Ч., (2010): *Примјена индивидуалног образовног развојног плана у ВОП, у Унапређење квалитета живота дјете и младих, Тузла, Удружење за подршку и креативни развој дјете и младих*
14. Виготски, Л., (1987): *Основи дефектологије*, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства
15. Зовко, Г. (1974): *Специјална педагогија*, Загреб, Свеучилиште у Загребу, Факултет за дефектологију

MUSIC EDUCATION FOR CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISABILITIES – TEACHING MUSIC

VEDRANA MARKOVIĆ¹, ČEDO VELJIĆ²

¹Music Academy, Cetinje

²Faculty of philosophy, Nikšić

Faculty of political science, Podgorica, Montenegro

SUMMARY

General and unique contemporary system of education of school children shows its necessity in building and forming of child's personality, as well as in providing for best possibilities for development and shaping of each individual into a positive, creative and complete person.

Education of children with developmental disabilities should be an integral part of the contemporary education system. Such a system cannot be perceived without application of the latest scientific achievements in the field of psychology, defectology and pedagogy. In this context, particular importance should be placed on *Music Culture*, which implies teaching music, instead of studying music.

Special place in the education system of children with developmental disabilities has a music teacher, who must have certain knowledge on defectology and methodology of teaching children with developmental disabilities, beside professional knowledge on music art, methodology of music teaching, pedagogy and psychology. In the light of this, it would be useful and almost necessary to organize seminars, workshops and similar professional trainings which would enable teachers who work with children with disabilities to learn about the most recent achievements in the field of methodology of teaching children with disabilities. Therefore, professional engagement of each teacher would be of higher quality and functionality.

Significance and role that music can have in the life of a child with developmental disabilities are undoubtedly major. All the potentials provided by music should be exploited, and it should be a part of an everyday educative work as much as possible.